

مفهوم تقیه از چه زمانی پدید آمد/ گاهی اثر رویکرد سلبی در مقاومت بیش از حرکت ایجابی است

رئیس مؤسسه معارف وحی و خرد با تشریح جایگاه مقاومت در قرآن و سنت ائمه اطهار(ع) به تناسب شرایط زمانی تأکید کرد: در بحث مقاومت گاهی حرکت سلبی آثاری به مراتب ...

در گفتگو با مهر عنوان شد؛

مفهوم تقیه از چه زمانی پدید آمد/ گاهی اثر رویکرد سلبی در مقاومت بیش از حرکت ایجابی است
رئیس مؤسسه معارف وحی و خرد با تشریح جایگاه مقاومت در قرآن و سنت ائمه اطهار(ع) به تناسب شرایط زمانی تأکید کرد: در بحث مقاومت گاهی حرکت سلبی آثاری به مراتب قوی تری از رویکردهای ایجابی دارد. حجت الاسلام علی نصیری رئیس مؤسسه معارف وحی و خرد در گفتگو با خبرنگار مهر، درباره جایگاه مقاومت از دیدگاه اسلام گفت: مفهوم مقاومت دو عنصر معنایی دارد یکی اینکه بخواهیم از یکسری تفکر و آرمانی که مطرح می کنیم دفاع کنیم و عنصر دوم معنایی مقاومت این است که در برابر این ایده و تفکر و آرمان مخالف و یا مخالفانی وجود دارد. در برابر بیان عقیده، با 4 واکنش مواجه هستیم یا مفهومی چون همراهی کردن (به تعبیر قرآن مدافعه کردن و مسئله را با سازش همراه کردن) پیدا می شود و یا پدیده و مفهوم «ارتداد» (یعنی به طرف مقابل روی آوردن و مبنای فکری خود را رها کردن) ایجاد می شود و یا پدیده «تقیه» پیدا می گردد(یعنی در ظاهر عقیده خود را اظهار نمی کند اما در باطن بر همان باور خود پایبند است) و یا بحث «مقاومت» مطرح می شود.

وی افزود: در مورد دو پدیده اول یعنی مدافعه و ارتداد باید یگویم که اسلام به شدت با مدافعه مخالف است و آن را نمی پذیرد و بدتر از آن «ارتداد» است یعنی رفتن به صف مخالف اما مفهوم «تقیه» به معنی یک نوع سکوت کردن و مدارا کردن مربوط به جایی است که اصل و بنیان دین در خطر نباشد. مفهوم تقیه بعد از دوره امام حسین(ع) پدید آمد و در جریان کربلا کاری که اباعبدالله(ع) کرد این بود که برای همیشه این ایده و تفکر را که یک حاکمی بیاید و علنا با اسلام بجنگد این خیال باطل برای همیشه بسته شد و حضرت بر بنیان و ارکان دین تأکید کرد و بر آن مقاومت فرمود.

این استاد حوزه و دانشگاه یادآور شد: بعد از شهادت امام حسین(ع) دیگر هیچ حاکمی نیامد که مثل یزید پرچمدار الحاد و جنگ با دین اسلام باشد البته تظاهر به دین می کردند و در خلوت کارها و رفتارهای خودشان را داشتند. لذا چون از این به بعد خطر متوجه اصل دین نبود اهل بیت(ع) مقاومت علنی و آشکار نداشتند و گاهی بنا به شرایط به یاران و شیعیان خود تأکید می فرمودند که برای حفظ جانشان آراء خود را پنهان کنند تا از آن دوره تنگنا خارج شوند. اما در شرایطی که اصل بنیان دین در خطر است مثل واقعه کربلا، دیگر مسئله مدافعه و یا تقیه و ارتداد نیست بلکه اینجا بحث «مقاومت» مطرح است.

حجت الاسلام نصیری با اشاره به سخنان شهید مطهری در حماسه حسینی افزود: استاد مطهری می گوید اینکه در فقه آمده است در امر به معروف و نهی از منکر شرط استطاعت مطرح است، اما کربلا نشان داد این شرط همیشگی نیست. یعنی اگر کسی بگوید من می خواهم آمر به معروف و ناهی از منکر بشوم و چون نمی توانم پس آن را ترک می کنم، درست نیست. آن جایی که اصل ارزشها و بنیان دین در خطر است این ملاحظات جایی ندارد و حتی در حد مرگ هم باید این کار را انجام داد.

عضو هیئت علمی دانشگاه علم و صنعت گفت: اگر هر جامعه دینی و یا فرد دینی احساس کند که سکوت در برابر دشمن و یا پیش گرفتن رویه تقیه و یا به استقبال خطر نرفتن منجر به این می شود که بنیان و اساس ارزشهای دینی و اخلاقی فرو بپاشد، باید مبارزه علنی داشته باشد و کاملا در برابر دشمن به تعبیر قرآن مثل برهان مرسوس بایستد اما اگر دید خطر در این حد نیست و توان دشمن مضاعف است و نمی تواند در برابرش بایستد و با سکوت می توان از این تنگنا خارج شد و البته اصل دین و باورها دینی حفظ می شود، اینجا انتخاب روش تقیه و سکوت تا گذر از این مرحله مورد توصیه آیات و روایات اسلامی است.

حجت الاسلام نصیری به مرز و حدود مقاومت از دیدگاه اسلام اشاره کرد و افزود: در بحث مقاومت تدبیر اهمیت دارد یک زمانی ما مقاومت سلبی می توانیم داشته باشیم یعنی حرکت ایجابی خاصی لازم نیست، مثلا دشمن در شرایط خاصی کالاهای و فرهنگ خود را در بازار مسلمانان می ریزد، یک موقع ما مثلا می گوئیم مقاومت به این معناست که کمپانی شان را آتش بزنید یا نمایندگانشان را از کشور خارج کنید و تهدید کنید مثل آنچه در ماجرای تنباکو پیش آمد که این یک رویکرد ایجابی است. اما این یک موقع بحث مقاومت را با رویکرد سلبی می توان دنبال کرد که در دوره مرحوم مدرس بیشتر این مسئله را می بینیم یعنی گاهی لازم نیست مواجه مستقیم و علنی و پرهزینه با دشمن داشته باشیم، مثلا جامعه اسلامی می تواند بگوید که ما کالاهای بیگانه را تحریم می کنیم و این خود بایکوت دشمن است و در سالهای اخیر ما دیدیم که مسلمانان چنین برخوردهایی

با کالاهای صهیونیستی داشتند و این حرکت سلبی گاهی آثار به مراتب قوی تری از رویکردهای ایجابی می تواند داشته باشد.